

Pařížští Latinoameričané

Udělení hlavní ceny předposledního benátského bienále Argentinci Le Parcovi se zdálo některým pozorovatelům odměnou za úspěšné snažení jednotlivce více méně exotického původu, vytrženého ze svého prostředí, a jemuž příznivé pařížské ovzduší dovolilo plně rozvinout své schopnosti.

Podle mého názoru jde naopak o specifický jev, nikoliv ojedinělý, jemuž bude v budoucnu nutno věnovat více pozornosti a studovat jej v širších souvislostech. Tento nový prvek se začíná poměrně jasně rýsovat: Je jím stále hojnější přítomnost latinskoamerických umělců v Paříži. Naznačila ji ostatně celkem jasně již výstava *Artistes Latinoaméricains de Paris* v Muzeu moderního umění města Paříže (1965), která podotáhla oporu ze široké palety směrů a proudů, v jejichž rámci přispívají svou troškou do mlýna umělci Ameriky s latinskými kořeny, přechodně nebo dlouhodobě usazení v Paříži, a k nimž francouzský smysl pro „latinité“, vyjádřený při jiné příležitosti ústy samotného de Gaulle, zařadil ne zcela oprávněně i francouzské, tedy latinské Kanadany. I když někteří významnější Latinoameričané (Penalba, Pettoruti) se tehdy nezúčastnili, přesto výstava ukázala nejen rozsah tendencí, ale i národnostních skupin — ze dvacítky států snad jen dva tři chyběly.

Co přitahuje Latinoameričany do Paříže? Bezpochyby ono známé příznivé mezinárodní tvůrčí ovzduší a možnosti studijní; problémy finanční ani porozumění ve vlastní zemi nejsou rozhodující. Vždyť např. Argentina, Brazílie a Mexiko mají dnes již tak pevné základy pro rozvoj umění všeho druhu, že práce umělce je tam považována nejen za prospěšnou společnost, ale i za výnosný obchod, díky akcím, jako je blenále v Sao Paulo, různé roční soutěže ve Venezuele, na Kubě, v Argentíně i jinde, podporované v mnohých případech státem nebo velkými podniky.

Ostatně i mezi prvními průkopníky a zakladateli moderního umění v Paříži byli Latinoameričané: uruguayský konstruktivistický Joaquín Torres García, mexický kubista (byl jen nakrátko) Diego Rivera a kubisticko-futuristický Argentinec Emilio Pettoruti. Právě tento malíř (nar. 1895 v Buenos Aires) je vlastně předchůdcem Le Parcových. Po svém příjezdu do Evropy roku 1913 přilnul nejprve k italskému futurismu (mnoho Argentinců má italské předky — např. Berni nebo Lucio Fontana, a proto začínají v Evropě Itálií) a pak ke kubismu, s jehož stoupenci se zúčastnil berlínské výstavy *Der Sturm* roku 1923. Pettoruti obohatil kubismus v oblasti prostoru a světla. Frank Elgar jej proto charakterizoval jako umělce, který „spojuje světlo, zanedbávané kubisty, s jejich dialektikou tvaru...“ Kdybychom zapomněli na přítomnost tohoto mistra, prohřešili bychom se na dějinách kubismu i na dějinách nefigurativního umění, neboť patří k jeho průkopníkům (Hazanův Lexikon). Jde právě o ty prvky, které nalezly pokračování ve spojení s pohybem právě u skupiny, jejímž nejvýznamnějším představitelem je opět Argentinec, Julio Le Parc.

Není účelem rozebírat zde význam a přínos Le Parcův. Bylo to již učiněno vícekrát při jiných příležitostech. Stačí připomenout, že v roce 1960 založil spolu s druhým pařížským Argentincem Horaciem Garcíou Rossim, Franciskem Sobrinem (Španěl, který vystudoval v Buenos Aires) a s Francouzi Morellem a Yravaelem skupinu *RECHERCHE D'ART VISUEL*, jejímž účelem bylo podnítit divákovu účast na prožitku uměleckého díla a odmítnout individualistické sklony, akce a rysy v umění, a zároveň vyhranit problematiku „homo ludens“ ve svých dílech vzniklých po roce 1963, čímž dospěl také k demystifikaci umění. Jeho princip fenomenologického objevování a mízené obrazů se snaží překonat antimonii umění — masy.

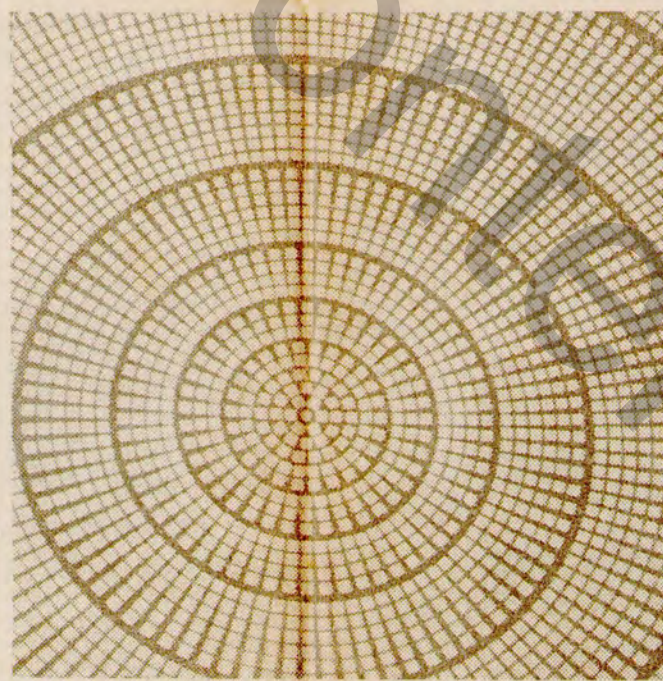
Bylo naznačeno, že Le Parc není jediným Latinoameričanem, ba dokonce ani ne Argentincem, který v Paříži v tomto směru působí. Ke konstruktivismu, pohybu a světlu jako výtvarnému směru se hlásí také Hugo Demarco, Martha Boto, Gregorio Vardanega, Antonio Asis, Héctor García Miranda a Gyula Kosice — všichni Argentinci žijící v Paříži. K nim se připojují i Venezuelci

Aimée Battistini, Jesús Rafael Soto, Carlos Cruz Diez, Chilan Iván Contreras-Brunet, Brazílec Sergio Camargo, a další Hispanoameričané: Careaga, Herrera, Ravelo, Padrón, Gayoso, Cáceres, Arena — tito vystavovali naposledy na výstavě *«Constructivisme et Mouvement 70»* v galerii *«La Maison des Quatre-Vents»* (září 68).

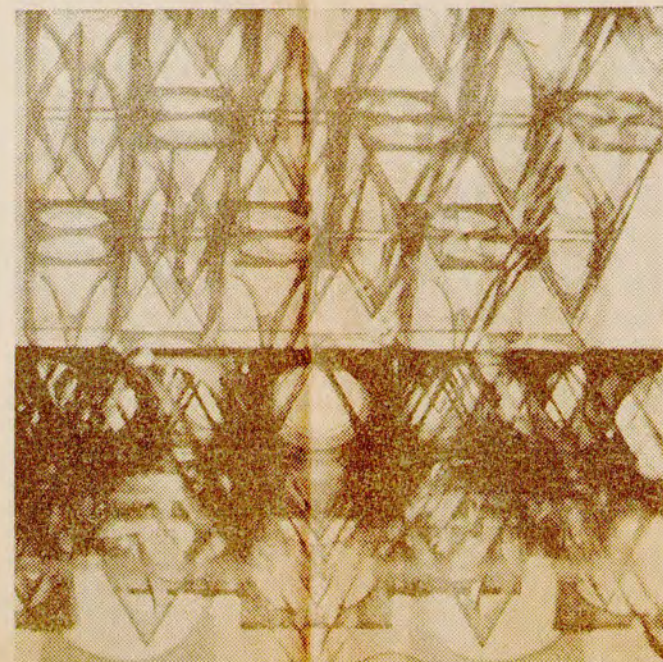
Kdybychom se chtěli zabývat domácím buenosaireským podhoubím, museli bychom jmenovat nekonečnou řadu progresivních výtvarníků této tendence; např. Osvaldo Romberg, Josefina Robirosa, Gabriel Messil, María Mercedes Estévez, Graziela Carnevale, a Carlos Silva, kteří pracují s novými materiály a pojmy konstruktivistických tendencí.

Avšak pohybu v umění nasadila korunu Argentinka Lea Lublin: na posledním májovém salóně v Paříži vystavila «dílo» nazvané *«Můj syn»*, což byl, vskutku, její syn, dítě z masa a kostí, uložený v pomalované kolébce pod obrazem opakujícím téma. Jak poznamenal při této příležitosti španělský kritik Julián Gállego, «bylo to dílo velmi dokonalé a dokončené, snad proto, že mu autorka věnovala plných devět měsíců práce, tj. péči dnes nepříliš obvyklou v umělecké produkci...», a vyjádřil, že tato *boutade*, plod vyhraněného smyslu pro publicitu, se nebude příliš opakovat, neboť jinak bychom se dočkali brzo vystavování podobných děl jako např. *«Moje tchyně»*, *«Moje sestřence»* atp., čímž by se navíc přehořlo z oblasti pohybu do světa realismu.

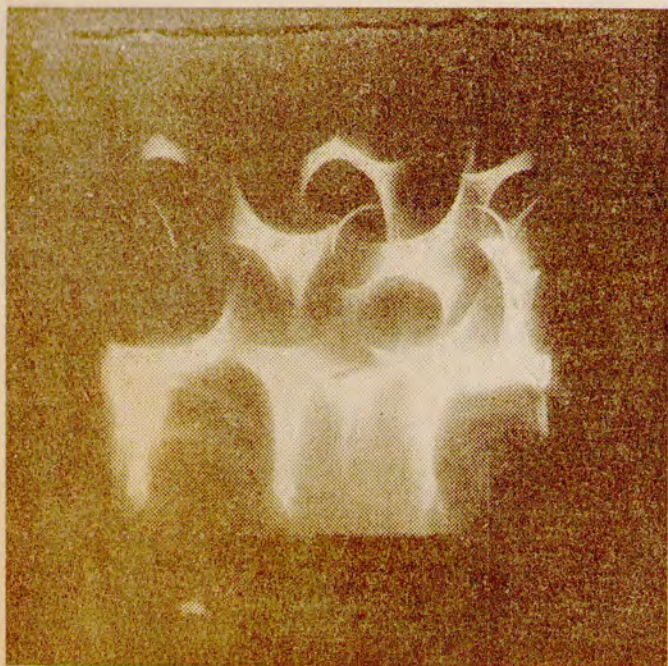
Přejdemre-li zpět do snažení ryze výtvarného, je nutno se ptát, kde hledat původ tohoto zajímavého jevu, této progresivnosti latinskoamerických umělců? Latinskou Ameriku není totiž možno pojímat, jak je to u nás ještě zřetelné, jako jakýsi jednotný etnografický celek, s převládajícími tendencemi charakteristickými pro «třetí svět», a přistupovat k výtvarníkům těchto zemí z jakéhosi jednotného hlediska. Vždyť národní charaktery dané rozmanitými podmínkami jsou zcela různé, a tak nelze klást do jedné roviny myšlení a tradice např. Mexičany, Argentince, nebo Kubánce. Pomíneme-li dosti rozhodující faktor sociologický, který ukazuje, že některé státy subkontinentu mají vysoce industrializovaná centra severoamerického ražení a velkoměstské aglomerace — především Argentina, Uruguay, Chile, Mexiko, Venezuela a Brazílie, zjistíme, že každá oblast má své charakteristické duchovní podhoubí, sahající buď až k telurickým kořenům Ameriky a v krvi obyvatelstva, tedy i umělců, produkuje autochtonní americké tradice (Mexiko, Perú, Bolívie, Ecuador), nebo spojuje v mnohých případech importované prvky evropské a arické, které si udržují nezaměnitelnou charakteristiku (černošský prvek Kuby — Lam, Cárdenas — a Brazílie), a to vše smíšené v nejrůznějších poměrech s jednotným prvkem iberským.

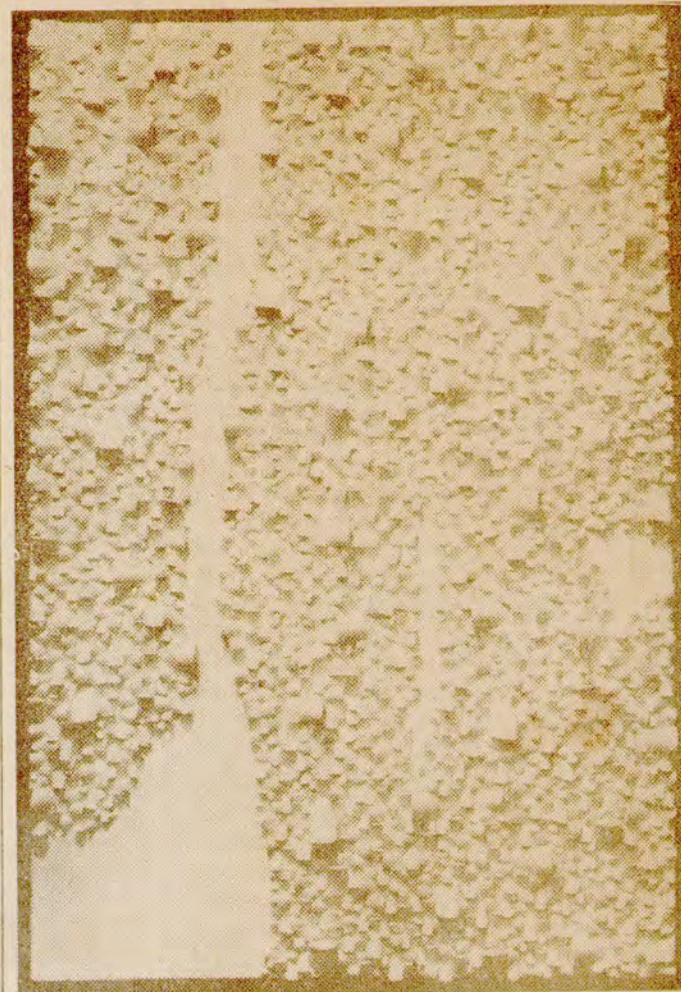
M. G. Mirauda, *Struktura*

F. Sobrino, *Náhla proměna*

Le Parc, *Souvislost světla*

S. Camargo, *Reliéf č. 13/13*

Evropskému, nebo lépe řečeno euroamerickému myšlení, jak obecnému, tak uměleckému, jsou nejbližší Argentina, Chile a Uruguay. Jediným jednotným prvkem tedy zůstává jen latinský-iberský — kořen, a pouze ten dává oprávnění mluvit o Latinské Americe jako celku (barokní tradice, byť převládající, není všude stejně výrazná).

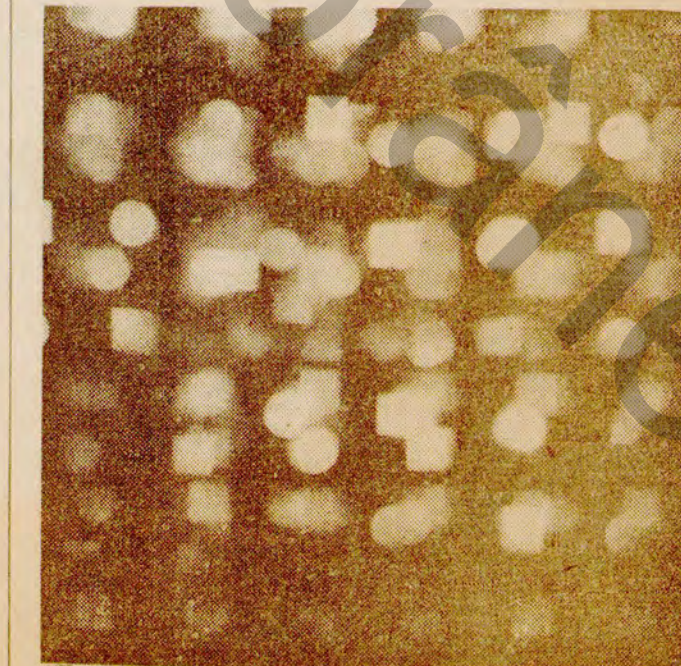
V Paříži dnes umělci těchto zemí začínají postupně hrát roli oplodňujícího fermentu, a možno říci, že vytlačují z této pozice Španěly, když z hlavních postav zde zůstává trvale již jen Picasso. Naopak, v obecném povědomí evropském se stala pojmy jména některých Latinoameričanů: surrealisté Sebastián Matta, Agustín Cárdenas a Wifredo Lam, v pop artu Seguí, v konstruktivistických tendencích již citovaní Kosice, Le Parc, Soto, Cruz Diez, Sobrino, sochařka Alicia Penalba; a mnozí jiní.

Přestože nelze hovořit o jednotlivých národních školách nebo proudech (kde to je dnes vůbec možné?), přece jen lze pozorovat určité vyhranění, které bude mít svůj původ ve zmíněných rozdílech zázemí: v konstruktivistických tendencích udávají tón Argentinci a Venezuelci, v surrealismu Kubánec (Lam, Camacho, Cárdenas, García York), v sociálním revolučním realismu Mexičané (i když nové generace odmítají, někdy až manifestačně, díla velké trojky — Riveru, Siqueirosa a Orozca).

Pozorný návštěvník pražských výstav ostatně mohl sám pozorovat vzrůst účasti Latinoameričanů v rámci výstav francouzského umění nebo současné pařížské školy; setkal se tu s mnoha jmény, jejichž nositelé hrají nikoliv jen druhé housle: Matta a Camacho (Princip slasti), Seguí (Marzotto), Argentinec Hernández (Francouzská malba ve Staroměstské radnici — jedný, který obstál v kritickém hodnocení G. Gassiota Talabota), Dias, Télemaque, Berni, Gerchman (La Figuration Narrative), Sobrino (Klub konkrétní ve Spálové galerii), Toledo (Francouzská kresba v Kinského paláci), nebo i na samostatných výstavách (Peruánci Quintanilla v Domě kubánské kultury), atp.

Není radno být prorokem, ale je nepochybné, že se jmény latinskoamerických výtvarníků se bude evropský výtvarný život setkávat nyní stále častěji, podobně jako je tomu s literaturou, kde Carpentier, Paz, Vargas Llosa, Carlos Fuentes, Benedetti, J. L. Borges, Miguel Angel Asturias a další, získali již pevné místo v dějinách vývoje světového umění.

Pavel ŠTĚPÁNEK

C. Rossi, *Světelná krabice*